

Кіржнер С.Е.,

АНГЛОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У статті розглядається необхідність урахування принципу діалогу культур у підготовці майбутніх юристів до професійного міжкультурного спілкування. Висвітлюється сучасна тенденція взаємопов'язаного навчання мови та культури.

The subject of the article is singling out the cultural peculiarities of professional legal activity abroad. The article describes the ways of applying the modern principle of cultural dialogue to teaching future lawyers professional intercultural communication.

Міжнародні зв'язки України зумовлюють потребу в спеціалістах, що здатні до професійного іншомовного спілкування, тобто можуть здійснювати успішну взаємодію із зарубіжними співрозмовниками. Особливо важливим для сучасних юридичних кадрів є володіння навичками і вміннями спілкуватись англійською мовою (АМ), оскільки Україна співпрацює з багатьма європейськими організаціями, де АМ є офіційною мовою міжнародного спілкування.

Відзначимо, що сучасні тенденції у методиці викладання іноземних мов (ІМ) вказують на те, що ефективне навчання іншомовного спілкування неможливе без урахування діалогу культур і особливостей спілкування представників різних країн. Погоджуючись з думкою П.В.Сисоева, можна стверджувати, що головною метою навчання ІМ в контексті діалогу культур слід вважати підготовку студентів до активного співробітництва у сучасному полікультурному світі засобами виучуваної мови [5, с.5]. Отже, навчаючи профе-

сійної міжкультурної комунікації, АМ слід розглядати не стільки як предмет вивчення, скільки як засіб обміну спеціалістами важливою професійною інформацією.

Питанням професійно спрямованого навчання майбутніх юристів АМ займалися такі вчені, як О.О. Панкратова, Ж.В. Глотова, Т.М. Лицманенко, І.Л. Плужник. Незважаючи на те, що у зазначених вище дослідженнях значна увага приділяється змісту професійної англійської підготовки студентів юридичних факультетів, не вистачає детального опису схожих і відмінних рис здійснення вітчизняними і зарубіжними юристами професійного спілкування, тоді як порівняльний аналіз такого характеру зміг би покращити здатність сучасних спеціалістів до міжкультурного спілкування. Необхідність уточнити специфіку аспектів міжкультурного спілкування юристів через принцип діалогу культур зумовлює **актуальність** цієї статті.

Мета статті полягає у висвітленні основних аспектів професійної міжкультурної комунікації юристів, яких потрібно навчати як майбутніх спеціалістів у процесі викладання ІМ.

Розвиток у майбутніх юристів навичок і вмінь професійного англійського спілкування, на слушну думку О.О. Панкратової, повинен базуватися на формуванні у свідомості студентів правової картини світу в процесі взаємопов'язаного вивчення АМ і правової системи країн вивчуваної мови [3, с. 74].

По-перше, пояснимо, чому знання правової системи англійських країн (Великобританії та США) дуже важливе для успішного формування у майбутніх юристів навичок і вмінь професійного міжкультурного спілкування. Правова культура країни як складова загальної культури представників юридичної професії певного мовного соціуму зумовлює специфіку спілкування спеціалістів цього профілю. Спираючись на дослідження С.Д. Гусарева, можна стверджувати, що системи права Англії та США, в загальному, схожі, оскільки належать до спільної англо-саксонської правової сім'ї, в межах якої діє система прецедентів. Українська ж правова система, що відноситься до романо-германської правової сім'ї, в свою чергу, повністю відрізняється від англо-американської, оскільки юридичні питання вирішуються відповідно до кодифікованих норм права [1, с. 237-238].

Відмінності у правових системах різних країн не можуть не

впливати на вербальну і невербальну поведінку юристів у ході професійного спілкування. Таким чином, ми говоримо про діалог правових культур країни рідної та виучуваної мови, що має становити невід'ємну частину формування у майбутніх юристів навичок і вмій міжкультурної комунікації.

Для успішного професійного міжкультурного спілкування майбутнім юристам необхідно оволодіти професійними та лінгвістичними знаннями, навичками й уміннями, що складатимуть їхню іншомовну професійну комунікативну компетенцію (ПКК).

В процесі формування у майбутніх юристів англомовної ПКК постає проблема не лише навчання їх лексичного та граматичного аспектів мови права, а й пояснення їм специфіки фрагментів правової дійсності англо-американського права, а також зіставлення цих фрагментів із фрагментами правової дійсності національного права.

З точки зору професійної діяльності спеціалістам цього профілю неможливо обійтися без розуміння шляхів вирішення юридичних суперечок згідно з відповідною системою права. У соціокультурному аспекті студентам, відповідно, слід знати політичний устрій країни, особливості функціонування судової гілки влади, специфіку обов'язків різних представників юридичної професії. Так, наприклад, розгляд серйозних кримінальних справ у Великобританії проходить у суді вищої інстанції (Crown court), тоді як менш складні справи розглядаються у судах нижчої інстанції (Magistrates' courts). У США більшість повсякденних суперечок розглядається у судах штатів (state courts), проте деякі більш серйозні справи надходять до федеральних судів (federal courts). Щодо функціонування представників різних юридичних професій, слід зазначити, що особливістю англійської правової системи є робота окремих видів адвокатів: соліситори (solicitors), які готують справу клієнтів до розгляду в судовому порядку, і баристери (barristers), що безпосередньо представляють інтереси осіб у суді. В США, як і в Україні, такого поділу немає, тобто у сфері судових процедур спостерігається робота власне адвокатів (attorneys). Іншим прикладом відмінності англо-американської та української системи судовиконавства можна назвати вирішальну роль суду присяжних в англомовних країнах, в той час як в українській

правовій системі така практика не є поширеною.

Відсутність у майбутніх спеціалістів знань про ці та інші специфічні риси здійснення професійної юридичної діяльності в країнах виучуваної АМ, безумовно, викликатимуть труднощі та непорозуміння у процесі міжкультурного спілкування вітчизняних і зарубіжних партнерів чи клієнтів.

З лінгвістичної точки зору важливо формувати у студентів навички і вміння користуватися адекватною юридичною термінологією, фразеологією, граматичними структурами, що використовуються у мові права. Характерною ознакою усіх юридичних текстів є використання лексики, яка стосується цієї галузі: термінологічних сполучень (*plead guilty*, *burden of proof*), латинських сталих термінологічних виразів (*de jure*, *de facto*). Відповідно до соціокультурних особливостей правових систем термінологія англійських і американських спеціалістів дещо відрізняється. Так, поняття “кримінальне право” називається в американському варіанті термінологічним словосполученням “*criminal law*”, а в британському – “*crown law*” (оскільки серйозні кримінальні справи розглядаються у Великобританії у суді вищої інстанції, що має назву “*Crown court*”).

Т.М. Лицманенко вказує на існування безеквівалентної лексики, тобто слів чи виразів, що позначають поняття, які не існують в інших культурах. До таких можна віднести англійські терміни “*common law*” (загальне право), “*barrister*” (адвокат вищої категорії), “*solicitor*” (адвокат нижчої категорії). [2, с.113-114]. У США прикладом таких безеквівалентних лексичних одиниць може бути поняття “*sheriff*” (шериф) – уповноважений службовець, що виконує певні адміністративні функції у своєму окрузі [3, с. 48].

Важливим аспектом успішної професійної міжкультурної комунікації є також психологічні особливості юристів, що працюють у межах різних правових систем. Наприклад, мовлення англійського чи американського адвокатів відрізняється глибоким психологізмом і здатністю до переконання, оскільки вони часто, зокрема у судовій справі, намагаються переконати суд присяжних у своїй точці зору, використовуючи вербальні та невербальні засоби спілкування [3, с.41]. Слід відзначити, що українські юристи відрізняються від англійських і американських колег власне процесом мислення

та виразу суджень. Так, вітчизняні спеціалісти зазвичай будують роздуми від загальних теоретичних норм до конкретних випадків, тоді як англомовні юристи спираються, у першу чергу, на досвід у практичній діяльності [1, с. 243].

Оглянувши професійні, соціокультурні, лінгвістичні та психологічні аспекти професійного міжкультурного спілкування юристів, ми дійшли висновку, що умови здійснення професійної діяльності вітчизняними та англомовними спеціалістами багато в чому відрізняються, що виражається у використанні специфічної термінології, безеквівалентної лексики, і навіть у способі професійного мислення. Отже, навчання студентів юридичних факультетів АМ, безсумнівно, повинно спиратися на діалог правових культур країни рідної та виучуваної мови.

Перспективу дослідження ми вбачаємо у розробці комплексу вправ на основі описаних соціокультурних особливостей професійної діяльності українських і англомовних юристів. Вправи, побудовані з урахуванням принципу діалогу вітчизняної і зарубіжної правових культур, сприятимуть, на нашу думку, формуванню у майбутніх юристів навичок і вмій професійного міжкультурного спілкування.

Література

1. Гусарев С.Д. Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти. – К.: Знання, 2005. – С. 237-243.
2. Лицманенко Т.Н. Моделирование профессионально направленной подготовки юриста средствами английского языка в условиях вуза на основе учебно-ролевых игр: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. – Тамбов, 2002. – С.113-114.
3. Панкратова Е.А. Формирование правовой картины мира у студентов юридических специальностей средствами иностранного языка (На материале английского языка): Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – Н. Новгород, 2004. – С.41-74.
4. Програма з англійської мови для професійного спілкування / Г.Є. Бакаєва, О.А. Борисенко, І.І. Зуєнок та ін. – К.: Ленвіт, 2005. – С.8.
5. Сысоев П.В. Языковое образование: что это такое? // Иностранные языки в школе. – 2006. – №4. – С.5.